

עלון שבועי מבית "בני אמונים" וכל מאמיניהם

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפילה בפרשה

אמירת תהילים כ'תורת המצורע'

"זאת תהיה תורת המצורע" (ד ב)

דרש רבי יהודה לייבוש רוזנבוים מקראקא:

בפסוק זה רמזה התורה לבקשתו של דוד המלך עליו השלום, ששכרו של האומר תהילים יהיה שקול כשכר העוסק בסוגיות הקשות של נגעים ואהלות (מדרש תהילים א), וכך נדרש הכתוב: "זאת" - ראשי תיבות: 'זכות אמירת תהילים', 'תהיה' שקולה כעיסוק ב: 'תורת המצורע' - הכוללת בתוכה את הלכות נגעים ואהלות. 'מי חייב הימים'

'סם חיים' של תפילה

"זאת תהיה תורת המצורע" (ד ב)

במדרש על פרשתנו (ויק"ד טו ב) הובא המעשה הידוע על הרוכל שהציע לכל עובר ושב לרכוש אצלו 'סם חיים'. כששמע זאת רבי ינאי ביקש לרכוש מהסם המוצע למכירה. בתגובה הוציא הרוכל ספר תהילים והחווה לו על הפסוקים (לד יג-ד): "מי האיש החפץ חיים...; יצור לְשׁוֹנֵן מְרֵעַ". מששמע זאת רבי ינאי התפעל עד מאוד מחכמת הרוכל והצהיר: "כל ימי לא הבנתי את משמעותו של פסוק זה, עד שבא ורוכל זה והודיעני!" רבים תמחו: הלא הרוכל לא הוסיף דבר מעבר למשמעותו הפשוטה של הפסוק, וממה התפעל רבי ינאי?

תירוץ נפלא לכך כתב רבי צבי הירש פרבר מרבני לונדון: רבי ינאי התפעל מכך שהרוכל הגדיר את ההירות מלשון הרע כ'סם חיים', כלומר: מלבד ההבטחה האמורה בכתוב זה שהמקפיד לצרוא את לשונו מרע זוכה לאריכות ימים, זוכה הוא אף שכביכול ינתן בפיו 'סם חיים' שבאמצעותו יוכל להחיות אחרים כאשר יתפלל עליהם. וכפי שנרמז אף בלשון הכתוב (במדבר ל א): "לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה"; מי שאינו מחלל את דיבורו בדיבורים אסורים, זוכה שכלל היוצא מפיו בתפילתו, כן יעשה ממרומים. 'כרם הצבי'

יפה תשובה אף בעת רצון'

"זאת תהיה תורת המצורע ביום סְהָרְתוֹ וְהוֹבֵא אֶל הַכֹּהֵן; וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מִחוּץ לְמַחֲנֵה וַיִּרְאֶה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נֶגַע הַצֹּרֵעַ מִן הַצֹּרֵעַ" (ד ב-א)

פירש רבי שלמה קלוגר:

בדרך הטבע אין רפואה לנגע הצרעת, שכן היא באה כעונש על חטא הלשון, ולכן אין היא נרפאת אלא באחת משתי הדרכים הבאות: א. אם ישוב המצורע בתשובה ויתחרט על עוונותיו. ב. כאשר תהיה עת רצון בעולם, ככתוב (ישעיהו מט ח): "בְּעֵת רְצוֹן עֲנִיתִיךָ". עת רצון זו מתרחשת בשעה שמטייבים משמיים עם הצדיקים,

וכפי שאמרו חכמים (ב"ד נג ח): "בשעה שנפקדה אמונו שרה, הרבה עקרות נפקדו עמה".

שונה היא ההתייחסות במרומים בין ריפוי הבא מכוח תפילה לבין ריפוי הבא בעת רצון, ובהתאם להתייחסות זו מגלגלים מן השמיים את פגישת המצורע עם הכהן; אם ירפא מן הצרעת 'בְּיוֹם סְהָרְתוֹ' - ביום שתהיה בו עת רצון, אזי: 'וְהוֹבֵא אֶל הַכֹּהֵן', אולם אם: 'נִרְפָּא נֶגַע הַצֹּרֵעַ' בכוח תפילתו - 'מִן הַצֹּרֵעַ' אזי: 'וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מִחוּץ לְמַחֲנֵה' - הכהן יוצא לקראתו.

'אמרי שפר'

רזי אמונים

מרמזי אמן בפרשה

שערי אמן נפתחים בטהרת המצורע

"זאת תהיה תורת המצורע..." (ד ב)

בזוהר הקדוש (יתרו פ א, וכע"ז באונקלוס כאן) תורגמה המילה 'מצורע' - 'סגירא'. בדרך רמז יש ללמוד מכך כי עוון לשון הרע גורם לסגירת שערי השפע הנפתחים בזכות עניית אמן כמבואר בזוהר פרשת וילך (רפה ב).

ויש להוסיף לכך רמז: ראשי התיבות של שלושת השותפים בעוון לשון הרע: 'אומר', 'נאמר' (גשווא הסיפור) ו'מקבל', הם: 'אמן'. וכן, טהרתו של המצורע נעשית באמצעות הבאת ציפורים ואזוב, שראשי תיבותיהם הם: צ"א כנימטרייה של 'אמן', כי בטהרתו נפתחים שערי 'אמן' שנעללו בפניו. 'פרפראות לחכמה'; 'מן אברהם' (למגיד מטריסק)

שני צדדים למטבע הישועה

"זאת תהיה תורת המצורע ביום סְהָרְתוֹ וְהוֹבֵא אֶל הַכֹּהֵן; וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נֶגַע הַצֹּרֵעַ מִן הַצֹּרֵעַ" (ד ב-א)

אמר האדמו"ר רבי יששכר דב מבעלז:

צדיק שזכה שתפילתו על החולה התקבלה, בל יחזיק טובה לעצמו, שכביכול תפילתו היא שהועילה, אלא עליו לתלות זאת בזכותו של החולה. מאידך, אף לחולה אסור לתלות את ישועתו בזכותו, אלא עליו לתלותה בזכות תפילת הצדיק.

רמז לכך נוכל למצוא בכתוב שלפנינו: "זאת תהיה תורת המצורע [החולה] ביום סְהָרְתוֹ" - כשי"רפא ממחלתו, 'וְהוֹבֵא אֶל הַכֹּהֵן' - יתלה רפואתו בזכות הצדיק. ומאידך: 'וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן' אף הצדיק כשרואה: 'וְהִנֵּה נִרְפָּא נֶגַע הַצֹּרֵעַ', אל יתלה זאת בזכותו, אלא 'מִן הַצֹּרֵעַ' - בזכותו של החולה.

'אדמו"ר' בעלז ח"ג עמי שא

עונשם 'הטוב' של הצדיקים

"כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחְזָה וְנִתְתִּי נֶגַע צֹרֵעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶחְזָתְכֶם" (ד לד)

'בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם. לפי שהטמינו אמורים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן' (רש"י, ע"פ ויק"ד ז ו).

יש לתמוה: הכיצד ניתן לומר על נגעים הבאים על האדם כעונש על עוונותיו (ראה ויק"ד ז ב) שהם בעבורו בגדר 'בשורה טובה'?

פירש רבי יוסף נחמיה קורניצר רבה של קראקא: בזמר "כל מקדש שביעי" המושר בלילות שבת אנו מבקשים: "משוך חסדך ליודעך אל-ל קנא ונקם". ופירש ה'בעל שם טוב' את הקשר שבין חסד לנקמה, כי את 'יודעי ה' אין צורך להעניש על חטאם, שכן עצם העובדה שנוהג עימם הקדוש ברוך הוא בחסד וברחמים למרות חטאם, מציפה אותם בכונה כה גדולה, שהיא גופה נחשבת בעבורם כעונש. כפי שנאמר במשלי (כה כא-כב): "אִם יִרְעֵב שֹׁנֵאֵף הֶאֱכִלְהוּ לֶחֶם...; כִּי יִגְחֹלִים אֶתְּהָ הַתְּהָ עַל רֹאשׁוֹ". ועל כך אנו מבקשים: "משוך חסדך ליודעך" - הצדיקים, אף שחטאו, שכן באמצעות חסד זה תהיה בעבורם: "אל-ל קנא ונקם".

כזה הוא העונש שבא על ישראל בפרשת 'נגעי בתי'; כיוון שצדיקים הם, מביא עליהם הקדוש ברוך את העונש בכך שמטייב עימם ומביא אותם לגלות מטמוניות בבתיהם. חסד זה מציף אותם בכונה - וזהו עונשם. 'לקוט הגרשוני' שבת פז א; 'חידושי רבנו יוסף נחמיה'

קדושת בית הכנסת - מדאורייתא או מדרבנן?

"וְכָבֵד אֲשֶׁר לֹו הַבַּיִת וְהַגִּיד לְכֹהֵן לְאִמֹר כִּנְגַע נִרְאֶה לִי בְּבֵית" (ד לד)

במסכת יומא (א א) אמרו חכמים כי 'נגעי בתי' אינם מטמאים בבתי כנסיות ובתי מדרשות. המהרש"ם מברז'אן הביא מתוך כך ראייה לשיטת ה'יראים' (מצוה שכד) ש'קדושת בית הכנסת' היא מדאורייתא, שאילו הייתה מדרבנן - כיצד הייתה מבטלת את דיני נגעים שנאמרו בתורה?

אולם בעל 'שבט הלוי' דחה ראייה זו, שכן מעיון בגמרא מתבאר כי לא 'קדושת בית הכנסת' היא הסיבה המונעת מטומאת הנגעים לחול בו, אלא הפסוק שהובא בגמרא: "וְכָבֵד אֲשֶׁר לֹו הַבַּיִת", ממנו משמע שאין טומאת נגעים אלא בבית השייך ליחיד [אשר לו] ולא בבית הכנסת השייך לרבים.

'שו"ת מהרש"ם סי' י אות ט; שו"ת 'שבט הלוי' ח"ג סי' יג

נתפשט המנהג כדברי מרן

לקראת יומא דהילולא של מרן ה'בית יוסף' החל ב"ג בניסן מובאים בזאת דברי החיד"א המייחס את מנהג אמירת ברכות השחר בחברותא למרן ה'בית יוסף':

"כתב מרן בבית יוסף: יש נוהגין שאחר שבירך אחד ברכת השחר וזענו אחריו אמן, חוזר אחד מהעונים אמן ומברך זעונים אחריו אמן, וכסדר הזה עושים כל אותם שענו אמן... וכידוע נתפשט המנהג בכרכים ועיירות גדולות כדברי מרן".

'ברכי יוסף' או"ח סי' תרעז

ברכת המזון - ברכת 'בונה ירושלים' (ד')

קשים מזונותיו של אדם

"קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף" - כך קבעו חכמים (פסחים ק"ה א). ואכן, אם נהרהר בדבר נגלה כי בשונה מיתר בעלי החיים שפרנסתם מצויה להם תמיד בלי טרחה ודאגה, דווקא האדם, בחיר הבריאה, נברא באופן שבו עליו להתאמץ ולדאוג כדי להשיג את פרנסתו, עובדה הגורמת לו להיות שרוי בלחץ מתמיד.

נראה כי לא בכדי נברא האדם כך, אלא כדי שעיניו יהיו נשואות תמיד לבורא העולמים בתפילה שיספק לו את פרנסתו, וכדברי הגמרא (נדה ע"ב): "מה יעשה אדם ויתעשר?... יבקש רחמים ממי שהעושר שלו".

בכך נבין את הקשר בין המזונות לבין קריעת ים סוף: כפי שבקריעת ים סוף הלחץ שהביא את בני ישראל בעומדם על שפת ים סוף, מבלי יכולת לפעול דבר בעצמם או לקוות לתשועת בשר ודם, הביאם לשאת את עיניהם בתפילה לאביהם שבשמיים ולהיושע, כך אף בנוגע לפרנסה, הלחץ המתמיד שרוי בו האדם הטורח לפרנסתו, נועד כדי לגרום לו להפנות את עיניו לאביו שבשמיים שיפרנסהו, ובכך לפתוח לעצמו את אוצרות השפע.

לא לחינם תיקנו בקשה זו בלשון כה מותחנת: "אלוקינו! אבינו!..." - אין לנו מושיע אחר מבלעדיך! לפיכך אנא: 'פרנסנו וכלכלנו...' (הגש"פ תפארת שמשון).

בסגנון זה מבאר הרה"ק רבי יצחק מוורקא "זצ"ל את הבקשה בהמשך ברכה זו: "ונא אל תצריכנו... לא לידי מתנת בשר ודם... כי אם לידי...".

מחד גיסא מבקשים אנו שלא יצריכנו אנו מתנת בשר ודם, ומאידך גיסא מבקשים אנו שלא יהיה לנו עושר רב עד שנחשוב שאין אנו זקוקים הלילה לעזרת הבורא, "כי אם לידיך" - שנישאר 'צרכים', אך "לא לידי מתנת בשר ודם", וכפי שביארו הצדיקים את קללת הנחש, שקיללו הקדוש ברוך הוא שיהיה עפר לחמו כן שמוזנו יהיה מצוי בכל מקום, ובכך שלא יצטרך לבקש מבוראו על מזונותיו, לא תהיה לו קרבת ה' (שיח שרפי קודש"ח אות נט).

בקשה שהחיים תלויים בה

מקור בקשה זו מופיע בתפילת רבי ינאי המובאת בירושלמי (ברכות ד ב), שבתוכה ביקש: "ואל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם, ואל תמסור מזונותינו בידי בשר ודם שמתנתם מעוטה וחרפתם מרובה...".

וכך הובא ב'תנא דבי אליהו' (זוטא טו): "אמר אבא אליהו זכור לטוב וזכור לברכה: מעיד אני עלי שמים וארץ, שכל תלמיד חכם שקורא לשם שמים ושונה לשם שמים, ואוכל משלו, הנהה משלו, ואין הנהה משם, ציבור כלום, עליו הכתוב אומר (תהילים קכב ב): 'גִּינֵי פִּיפִּי כִּי תֹאכַל אֶשְׂרִיף וְטוֹב לִּי'".

מעשה ופעם הפציר אדם בהרה"ק האמרי אמת' מגור שייקח מיזיו מתנה. האמרי אמת' סירב לכך בכל תוקף, אך האיש ניסה להתחנן ולומר כי בנפשו הדבר שייקח ממנו הרבי אף המתנה, אך הרבי השיב ואמר: "אף לי נוגע הדבר לנפשי שלא אקח את המתנה ממך, שהרי נאמר (משלי טו כג,

וראה מגילה כח א): 'וְשׂוּנָא מִפְּנֵי תִּהְיֶה' (ליקוטי יהודה' על ברכה"ז).

כיצד נהנים תלמידי חכמים משולחן אחרים?

רבים תמהו: הלא עיינו הרואות כי סידרה ההשגחה העליונה שתלמידי חכמים יהיו סמוכים על שולחן אחרים, כזבולון שתמך ביששכר אחיו שעסק בתורה?

כך היה המעשה ברבי ברוך ממז"ביוז: פעם הבחינה ביתו באביה הכופל ומשלש בבכיה את בקשת: "ונא אל תצריכנו... כי אם לידיך". משיים את הברכה שאלה אותו: "מדוע הינך מבקש על כך, הלא אין לך כל עסק אחר להרוויח בו את מזונותיך, מלבד הפידיונות' שנותנים לך?"

אמר לה רבי ברוך: "אמת הדבר שאני נהנה מאחרים, אך יש שלוש דרגות בנותנים ממזונם לצדיק: יש שנותנים זאת כמתנה הניתנת מידיהם לצדיק, שעליהם אני מבקש: "לא לידי מתנת בשר ודם". יש שנותנים זאת כ'הלוואה', בידעם שבזכות נתינה זו יזכו לשפע בכפל כפליים, ואף עליהם אני מבקש: "ולא לידי הלוואתם".

אולם יש שנותנים זאת מתוך הכרה בעובדה שהם רק 'שליחים' להעביר את המזון המופקד בידם, מידי ה' לידי הצדיק. במתנה שכזו אני חפץ ועליה אני מבקש: "כי אם לידיך...".

'בוצינא דנהורא ערך צדיק את כא). וכך אמר רבי אברהם חיים מזלוטשוב: אף מי שנצרך לקבל מאחרים צדקה כדי להחיות את נפשו, בל יחשוב שהוא מקבל את פרנסתו מהם, אלא יבין שה' הוא הנותן לו זאת בידי שליח - והרי 'הרבה שלוחים למקום' ואם לא יקבל מזה יקבל מאחר. אם יפנים זאת ירויח שלא יצטרך להחניף לנותן, ואף לא להימנע מלהוכיחו בשעת הצורך. [ומכל מקום אין זה פוטרו מלהזיק טובה לנותן (ראה 'חובות הלבבות', פתחה לשער עבודת האלוקים) ('אורח לחיים' מוט).

ליהנות מנתינה שהיא לשם שמיים

ידוע היה הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, רבה של ירושלים, בהקפדתו היתירה שלא ליהנות משולחן אחרים כלל, מלבד פעם אחת שעבר על הנהגתו. היה זה לפני נישואי אחד מבניו, כאשר מאן הדוא הניח על שולחנו מעטפה שבה סכום מכוּבד לצורכי הנישואין. רבי יוסף חיים שיער בוודאות שהספק נשלח לו בידי רבו המהר"ל דיסקין, ומשכך הסכים לקבלו כשהוא מסביר זאת על פי מאמר הגמרא (ברכות ב): "הרוצה ליהנות - יהנה כאלשיע".

אף אלישע הקפיד מאוד שלא ליהנות מבשר ודם, ואף קילל את גחזי נערו כשקבל מתנות נעמץ שר צבא ארם, אך מהאישה השונמית הסכים לקבל, כיוון שידע כי כל כוונתה היא אך ורק לשם שמיים. וכך גם הגר"ח קיבל מרבו, באשר ידע כי כל כוונתו לשם שמיים (הגש"פ מגדולי ירושלים).

המחאה שהתחלפה ואמן שהוחמצה

את הסיפור הבא שלח לנו הרה"ג רבי הלל דוד ליטוואק שליט"א תלמיד חכם מופלג מפלטבוש שבניו יורק, אשר חיבר ספרים נפלאים בכמה וכמה מקצועות התורה. הרב ליטוואק נוהג מזה שנים לחזק בכל עת מצוא את קיום מצוות עניית אמן, בהלכותיה ובסגולותיה בכל מקום שאליו הוא מגיע.

את המעשה המובא לפניכם הוא רשם לזיכרון בראש הספר שהוציא לאור 'חובת עניית אמן'. זהו מעשה המשלב בתוכו השגחה פרטית מופלאה וחזיון נפלא בנוגע למצוות עניית אמן כהלכתה על כל פרטיה ודקדוקיה.

סיפור המעשה החל בשבת קודש פרשת משפטים תשנ"ח. רבי הלל התפלל באותה שבת בבית כנסת מסוים שכונת בורו פארק שאותו הוא נוהג לפקוד אחת לשנה לצורך 'שבת מגבית' הנערכת בעבור ארגון צדקה חשוב שהוא נוטל חלק בהחזקתו.

על אף שרבי הלל היה אורח במקום, ואף נזקק לשאת חן בעיני המתפללים, בכל זאת לא נרתע מלעסוק ומלחזק את טוביניו בנושא שהיה כה קרוב לליבו - עניית 'אמן' כהלכתה. כך, כאשר במהלך חזרת הש"ץ הבחין באחד מהמתפללים העונה פעם אחר פעם אמן לפני שסיים החזן את ברכתו, התקשה לשאת זאת. לאחר התפילה הוא ניגש לאותו אדם והעיר לו כי הדבר אסור; "עניית אמן טרם סיים הש"ץ את הברכה במלואה, נחשבת כאמן חטופה" שאסור לענותה, הסביר רבי הלל לאיש. אך הלה התקשה להודות בטעותו, "לשנייה אחת לכאן או לשם אין כל משמעות...".

הוא טען, וכשרבי הלל ניסה להתוכח עימו דרש ממנו הלה שיראה לו מקור לדבר. בקשתו של המתפלל כלל לא הייתה מסובכת בעבור רבי הלל; כמי שעוסק בנושא מזה שנים, הלכות עניית אמן היו סדורות במוחו, ובפרט הלכה פשוטה זו. הוא ניגש מיד לארון הספרים ותר אחר כך אל של ספר 'המשנה ברורה' של מרן הי"ד חפ"ץ חיים. אלא שלמרבית הפלא לא מצא את הכרך המבוקש.

ניגש אפוא רבי הלל בשנית לאותו אדם והסביר לו כי אמנם לא מצא את הכרך המבוקש אך אם ירצה יוכל לעיין בעצמו ב'משנה ברורה' בסיומן קכד סעיף-קטן ל' ימצא את ההלכה. ליתר ביטחון הוא התעניין לשמו של האיש, ואמר לו כי ישתדל לשלוח לו בהקדם צילום של העמוד שבו מופיעה ההלכה המדוברת.

הצורה שבה התקשה אותו אדם לקבל את הערתו, גרמה לכך שבליבו של הרב ליטוואק החלו להתעורר ספקות, שמא הוא לא היה צריך להעיר את הערתו, הלאו בסך הכול היה אורח במקום.

שבעת חלף מאז. ערב שבת קודש פרשת תרומה הופיעה מעטפה בתיבת הדואר של משפחת ליטוואק. המעטפה הכילה בתוכה מכתב מקופל ובתוכו המחאה בנקאית. במכתב נאמר כי בשל

הרב ליטוואק ראה בכך השגחה פרטית מופלאה, כביכול אותה לו מן השמיים כי נהג כהוגן כאשר הסב את תשומת ליבו של אותו אדם לכך ששנה 'אמן' חטופה, וכי עליו להמשיך להשתדל לחזק את העניין של עניית אמן כדן.

עם זאת השבת התקשר הרב ליטוואק לאותו אדם והתעניין האם אכן הוא האיש שלו העיר לפני שבוע על עניית 'אמן חטופה'. האיש אישר את העובדה בהתפעלות, והשניים סיכמו ביניהם להיפגש כדי להחליף את ההמחאות.

הפעם הגיע הרב ליטוואק לביתו של האיש כשבידו ספר 'משנה ברורה' חלק א', וכשנפגש עם האיש הקריא מתוכו: על דברי 'השולחן ערוך' (קכד ח) שביאור איסור 'אמן חטופה' - "שלא יחטוף וימרה לענות אותו קודם שיסיים המברך", כותב ה'משנה ברורה' (ס"ק ל): "רצה לומר: שימתין עד שיסיים הש"ץ כל התיבה אחרונה לגמרי. ויש אנשים שמתחילין לענות בעוד שהש"ץ עומד עדיין בחצי תיבה אחרונה זה אסור".

'חובת עניית אמן' בהקדמה

עיצוב: shay